

Lub
Naczelne Dowództwo W. P.
(Sztab Generalny).

59347
Pocztą polową Nr. 53, 30. listopada 1920 r. *an*

ODDZIAŁ II.

Ew/G. Nr. 53665/II.

Do

ADJUTANTURY GENERALNEJ

w BELWEDERZE.

Przesyła się do wiadomości odpis referatu
wewnętrznego Anglja i Litwa.

1 załącznik

Szef Sztabu Generalnego

ROZWADOWSKI m.p.

Generał porucznik

Za zgodność

W. Z. Sokorski
pyrk
Otrzymują:

Adjutantura Generalna

M.S.Zagraniczn.

M.S.Wojsk.Oddz.II.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA
L. Dz. *59347* data *2/XII* 1920 r.
Zatocz. Wydział

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

REFERAT WSEWNETRZNY.

ANGLJA I LITWA.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

/ źródło: prasa angielska, raporty Attache w Londynie, rozmowy prywatne z oficerami angielskimi /..

Anglja dotychczas w celu przeciwdziałania z jednej strony ustalającej się na Wschodzie Europy hegemonji francuskiej, z drugiej zaś w celu uruchomienia gospodarczego pod swoją kontrolą jaknajwiększej ilości uwolnionych od bolsze izmu byłych części Imperjum Rosyjskiego, popierała koncepcję samodzielnej Litwy, która by jako mała, słaba i potrzebująca silnej opieki Państewko, było częścią składową owego systemu państewek Bałtyckich, które miały zabezpieczyć panowanie Anglji na morzu Bałtyckiem i wyłączny jej dostęp gospodarczy do Rosji. Jak wiadomo koncepcja angielska zwalczania bolszewizmu zasadniczo się różni od francuskiej; podczas gdy bowiem Francuzi dążą bez względu na do wstrzeszenia politycznego Rosji, widząc główne zło w t.zw. Czerwonym niebezpieczeństwie, Anglicy dążąc konsekwentnie do ekonomicznej odbudowy świata, widząc w tem najlepszą ochronę swoich interesów ekonomicznych i złączanego z niemi własnego spokoju społecznego, pragną jedynie powrotnego wciągnięcia Rosji lub co najmniej jaknajwiększych jej części w orbitę normalnych światowych stosunków ekonomicznych, upatrując źródło wszelkich niedomagań w pozbawieniu świata olbrzymiej wytwórni rosyjskiej. Jednym słowem w polityce angielskiej przeważają bezwzględnie czynniki ekonomiczne. To też Anglja dążyła usilnie do uczynienia z Litwy intrykatnej kolonii handlowej, licząc głównie na olbrzymie leśne bogactwa Litwy na jej len, i skórę, na widoki w przyszłość wywozu ziemiopłodów oraz na handel tranzytowy z Rosją głównie przy pomocy miejscowego elementu żydowskiego. Dlatego też Anglja powstrzymała Litwę od wszelkich wojen starając się jej dać jaknajlepsze warunki do spokojnego rozwoju gospodarczego. Polska prowadząca wieczne wojny, pokłócona ze wszystkimi swoimi sąsiadami, będąca jak się zdawało Anglikom, jedynie narzędziem w ręku Francji dla obalenia zbrojnego rządu

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVE
New York

bolszewickich w Rosji, nie zdolna do odbudowy wewnętrznej i zagrożona wobec tego bankructwem i ruiną gospodarczą nie przedstawiała dla Anglii żadnego wdzięcznego pola dla jej eksperymentów przywrócenia równowagi na wschodzie Europy. Obecnie sytuacja zmieniła się w zupełności. Polska swoimi zwycięstwami zadała cios bolszewizmowi, które stać się może dla niego śmiertelne. Bitwa pod Warszawą być może uratowała Indje od bolszewickiej zaborczości. Pokój Byski daje Polsce możność podjęcia pracy nad ^{jej} ~~xx~~ odbudową wewnętrzną i wykorzystaniem dla dobra całego ^{jej} ~~xx~~ świata ~~xx~~ bogactw naturalnych. Litwa natomiast przez swoją sprzyjającą bolszewikom politykę stała się czynnikiem co najmniej niepotrzebnym. Co gorzej, Litwa zdaje się ^{być} skazana na to, by stać się kolonią gospodarczą Niemiec, z którymi współzawodniczyć w takich warunkach trudno byłoby Anglii w przyszłości. Z drugiej strony trudno było zwycięskiej Polsce, która obecnie stała się pierwszym mocarstwem na Wschodzie uczynić afront, odbierając jej Wilno, na rzecz Litwy. Byłoby to przecież równoznacznym z uniemożliwieniem uzdrowienia się stosunków na Wschodzie, czego właśnie Anglia tak gorąco pragnie. Podzielić znowu Litwę na część polską i litewską t.j. skazać pierwszą na odcięcie od naturalnych podstaw ^{jej} ~~xx~~ bytu gospodarczego, gdyż Litwa stanowi ekonomiczną całość, nie mówiąc już o jej jedności geograficznej, i uczynić z drugiej wiecznie niezadowolone źródło intryg, będące naturalnym pomostem przyjaznego zbliżenia się od wiecznych wrogów Polski, Rosji i Niemiec. Zabezpieczenie więc pokoju na wschodzie Europy wobec konieczności zachowania Polski, wymaga dania temu państwu podstaw tak silnych, by mogło swoją potęgą paraliżować zakusy zaborcze swoich sąsiadów, oparta oczywiście tak o mocarstwa Zachodu, jak i państwa Europy Południowo-Wschodniej. Z tych wszystkich ²⁴ ~~wychodzą~~ przesłanek Anglii widzą obecnie najlepsze wyjście z problemu polsko-litewskiego, w federacji polsko-litewskiej, t.j. wskrzeszeniu w zasadzie Unii Lubelskiej. Przeprowadzenie tego programu zabezpieczyłoby mocarstwowe stanowisko Polski na Wschodzie i utrwaliłoby pokój światowy.

Koncepcja ta przez połączenie bogactw naturalnych Polski i Litwy zabezpieczy możliwość odbudowy gospodarczej obu krajów i zrobienia z nich potężnego czynnika w dziele przywrócenia ekonomicznego równowagi świata. Litwa dla Polski zamiast pomostu pomiędzy Rosją a Niemcami stanie się właśnie wałem rozdzielającym stanowczo oba mocarstwa i utrudniającym ich zbliżenie polityczne, dla siebie zaś uzyska znacznie lepsze warunki polityczne niż te, które mogła by mieć w razie zupełnie samodzielnego bytu. Przecież i mały naród węgierski dzięki swojej unii z Austrią przez długi czas zajmował na świecie wielko-mocarstwowe stanowisko i pod każdym względem z unii tej był zadowolony. Interesy ~~zaś~~ gospodarcze Anglii w małej Litwie Kowieńskiej, odciętej przez korytarz Polski od Rosji i skazany na bytowanie jako gospodarczy Hinterland Prus Wschodnich bez porównania gorzej mogłyby się rozwijać niż w sfederowanym z Polską Państwie litewskim mającym wolny dostęp do Polski i Rosji. W związku z temi nowymi poglądami Anglii pozostaje i zmiana orientacji znacznej części społeczeństwa żydowskiego na Litwie Wileńskiej. Ten nowy kierunek polityki angielskiej wywarł i potężny wpływ na decyzje Ligi Narodów w sprawie Wilna. Na decydującym posiedzeniu Rady Ligi Narodów w Brukseli, przedstawiciele angielscy w sposób prawie demonstracyjny podtrzymywali postulaty Polski przeciwko często stanowisku prezesa Ligi Narodów, przedstawiciela Francji Leon Bourgeois. Anglicy zdradzają wielką skłonność do silnego zainteresowania się materialnego w sprawie odbudowy Polski i wyrażają nadzieję, że Polska rozumiejąc i oceniając pobudki Angielskie, skorzysta z jej usług i jako wielkie Mocarstwo Wschodu nie troszcząc się więcej o to jaki ustrój panować będzie w Państwie Moskiewskim, da się wciągnąć w angielski system pokojowej ekonomicznej odbudowy świata. Litwa Kowieńska jako samodzielna koncepcja przestała jak się zdaje na zawsze odgrywać rolę poważną w angielskiej polityce wschodniej.